

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rapport 2005:29

www.o.lst.se

Länsstyrelsen granskar äldreomsorgen

Anhörigstöd i tio kommuner

Sedan hösten 2003 har Länsstyrelsens tillsyn av äldreomsorgen förstärkts genom ett regeringsbeslut. I länet har sju nya tjänster inrättats som socialkonsulent/äldreskyddsombud. Tillsammans med fyra socialkonsulenter, som tidigare har arbetat med bl.a. äldrefrågor, bildar de en *äldregrupp* som enbart skall arbeta med tillsyn inom äldreomsorgen.

Denna rapport har som syfte att sammanfatta genomförda tillsyner, vara ett diskussionsunderlag i äldreomsorgen samt lyfta fram både goda exempel och vanligt förekommande brister.

BAKGRUND

Personer som vårdar sina anhöriga har tidigare setts som ett komplement till den omsorg som erbjuds av den offentliga sektorn. Numera framhålls alltmer den offentliga omsorgens begränsningar. De insatser som utförs av personer som vårdar sina anhöriga har därför fått ökad betydelse.

Länsstyrelsen har under hösten 2004 granskat anhörigstödet inom äldreomsorgen i tio kommuner, kommun- och stadsdelsnämnder. Syftet med granskningen är att få en bild av de stödformer som erbjuds anhöriga och närstående till äldre personer.

Länsstyrelsen har genomfört granskningen genom enkät till berörd nämnd, telefonintervju med personer som ansvarar för eller arbetar med anhörigstöd samt telefonintervju med anhöriga/närstående.

De granskade kommunerna, kommun- och stadsdelsnämnderna är Bergsjön, Brämhult, Essunga, Gullspång, Mellerud, Sjöbo, Skövde, Uddevalla, Ulricehamn och Örgryte.

Inom ramen för riksdagens beslut om en nationell handlingsplan för äldrepolitiken under perioden 1999-2001 utgick 100 miljoner kronor per år, Anhörig 300, för att kommunerna skulle utveckla varaktiga stödformer för anhöriga som hjälper och vårdar närstående.

De senare årens statliga satsningar – Anhörig 300 och den nationella handlingsplanen för hälso- och sjukvården – har resulterat i att kommunerna har utvecklat stödformer för anhöriga som hjälper och vårdar närstående. De anhörigas situation har blivit alltmer respekterad. Trots den positiva utvecklingen är det fortfarande oklart i vilken utsträckning anhörigstödet verkligen når de anhöriga som har behov av dem. Vidare finns det skäl att höja kvaliteten på de stödinsatser som erbjuds, eftersom kvaliteten är avgörande för om de anhöriga ska använda sig av stödet.

Riksdagen har den 16 december 2004 beslutat om budget för 2005 och har anslagit särskilda medel om 24 850 000 kronor för att fortsätta stödja utvecklingen av stödet till anhöriga som hjälper och vårdar närstående. Beslutet innebär att motsvarande medel skall beräknas även för åren 2006 och 2007. Länsstyrelsen har i uppgift att fördela medlen.

LAGSTIFTNING

Enligt 5 kap 10 § socialtjänstlagen, SoL, bör socialnämnden genom stöd och avlösning underlätta för den som vårdar närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som har funktionshinder.

ANHÖRIGSTÖD I TIO KOMMUNER, KOMMUN OCH STADSDELSNÄMNDER

Länsstyrelsen bedömer att svaren i siffror på vissa frågor i enkäten är höga i jämförelse med andra kommuner och till kommunens storlek, vilket innebär tveksamhet om siffrorna enbart anger det som är ämnat för stöd till anhöriga som vårdar närstående i hemmet t ex antal korttidsplatser.

Antal kommuner av tio som har insatser i form av:

Insats	Antal kommuner	Totalt antal personer eller platser
Dagverksamhet	8	63
Avlösning i hemmet	8	69
Avlastning/växelvård	7	59
Korttidsplats	7	71
Ekonomiskt stöd	3	54
- anhörigbidrag		
- hemvårdsbidrag		
Anhörig anställning	1	9
Action – datastöd	2	2

Ovanstående insatser är biståndsbedömda enligt SoL.

Insatser	Antal kommuner	Totalt antal personer eller platser
Dagverksamhet	1	24
Avlösning i hemmet	2	22
Anhöriggrupper	2	16
Stödsamtal	2	21

Ovanstående insatser är inte biståndsbedömda.

Övriga stödformer som inte är biståndsbedömda och som riktar sig till anhöriga är t ex fritidsverksamhet, träffpunkter, anhörigstödjare, föreläsningar, brukarråd på äldreboende.

Sex kommuner av tio har person/personer som särskilt arbetar med anhörigstöd. Omfattningen som dessa personer arbetar med anhörigstöd i sin kommun är från 25 % av heltid upp till heltid.

De forum som personalen har för att diskutera frågor som berör samarbete och samverkan anhörig – personal t ex förhållningssätt, bemötande och förståelse är främst på arbetsplatsträffar och vid handledningstillfällen.

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Utifrån insamlade enkätsar och information som framkommit i intervjuerna bedömer Länsstyrelsen att utveckling och omfattning av anhörigstöd varierar mycket mellan de granskade kommuner/nämnder. Från att ha några få former av anhörigstöd för ett fåtal personer och ingen anställd som arbetar med anhörigstöd till kommuner som har varierande utbud och riktlinjer för närstående/anhörigstöd samt personer som särskilt arbetar med dessa frågor.

Äldre människor förväntas i framtiden i högre grad välja att bo kvar hemma trots olika hjälpbehov. Utifrån socialnämndens skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet (SoL 3 kap. 1 §) är det därför lämpligt att undersöka behov av och önskemål kring bland annat stödformer till anhöriga som hjälper och vårdar närstående. Uppgifterna kan sedan ligga till grund i den fortsatta planeringen och utvecklingen av anhörigstöd.

Länsstyrelsen anser att utvecklingen av ett långsiktigt och genomtänkt stöd till anhöriga underlättas av att det finns en eller fler personer som särskilt ansvarar för arbetet.

Länsstyrelsen bedömer att kommunerna behöver fortsätta att på olika sätt informera om vilka möjligheter som finns till hjälp och stöd. Det är viktigt att som anhörig kunna känna trygghet och ha vetskap om att hjälp finns när man behöver den. Några av de intervjuade anhöriga upplever brist på information.

Länsstyrelsen anser att insatser av olika slag behöver finnas i flexibla former, behoven är individuella och insatserna måste anpassas till både den anhöriges och närståendes behov. Några personal och anhöriga uppger att flexibiliteten är begränsad och att möjlighet att påverka är liten.

Några kommuner har regelbunden uppföljning och omprövning av anhörigstöd vilket Länsstyrelsen anser vara positivt eftersom det möjliggör för den anhörige att framföra sina behov och önskemål.

Samtliga kommuner uppger i enkätsvaren att de forum som finns för personal att diskutera frågor som berör samarbete och samverkan med anhöriga, förhållningssätt, bemötande och förståelse är framförallt på arbetsplatsträffar. För att stödinsatser ska vara av god kvalitet anser Länsstyrelsen att det är viktigt att berörd personal får utbildning, stöd och den handledning som behövs för uppgiften.

Bengt Andersson, Socialdirektör

Annalena Berndtsson, Socialkonsulent

Heléne Backman Carlsson, Socialkonsulent/Äldreskyddsombud

Britt Johansson, Socialkonsulent/Äldreskyddsombud

Vill du veta mer om äldregruppen och dess arbete kan du kontakta någon av socialkonsulenter/äldreskyddsombuden.

I Göteborg finns:

Annalena Berndtsson, tel. 031-60 52 93 (Samordnare)

Elisabeth Björheden, tel. 031-60 58 96

Cristina Foconi 031-60 51 66

Michael Jonsson, tel. 031-60 51 19

I Mariestad finns:

Helene Backman Carlsson, tel. 0501-60 53 68

Britt Johansson, tel. 0501-60 53 72

I Vänersborg finns:

Maria Björklund, tel. 0521-60 57 05

Lena Eriksson, tel. 0521-60 51 04

Lillemor Johansson, tel. 0521-60 55 45

Ingemar Sunnerdahl, tel. 0521-60 57 72

Ann Svensson, tel. 0521-60 56 36

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

www.o.lst.se

